

مراومه های اخلاقی برای فضای مجازی

حمیدرضا آیت اللهی

مراومه اخلاقی: هر عملی که انسان انجام می دهد ضرورتاً مبتنی بر یک نظام ارزشی و اخلاقی است که بر آن اساس تصمیم گیری می کند. گرچه ما اغلب به معیارهای کلی اخلاقی یکسان معتقدیم، ولی تطبیق معیارها با شرایط جزئی در فعالیتهایمان، با مشکلات زیادی مواجه می شود؛ و در نتیجه دست به تصمیم های متفاوتی می زنیم که ناشی از شرایط آن فعالیت است ولی با تجزیه و تحلیل دقیق تصمیم هایمان اغلب با مغایرت آن با معیارهای اخلاقی مواجه می شویم و کاری را که اخلاقی نیست اخلاقی دانسته، و یا کاری که اخلاقی است به وجه اخلاقی آن توجه نمی کنیم. بدین جهت عالمان اخلاق تلاش می کنند با همفکری و تجزیه و تحلیل شرایط خاص یک فعالیت، وظایف اخلاقی ما را تنظیم کرده و متناسب با نقشی که در آن فعالیت داریم دستورالعملهایی اخلاقی تنظیم نمایند تا بر آن اساس سایر افراد بتوانند در یک نظام معیار، زیست اخلاقی داشته باشند. بدیهی است که مسائل مطرح شده در فلسفه اخلاق، اخلاق هنجاری و فرا اخلاق مباحث نظری زیر بنایی هستند که می توانند ما را در تعیین اعمال اخلاقی و معیار آن کمک کند. اما اینگونه تحلیلها نمی تواند مستقیماً وظیفه مشخص اخلاقی دست اندرکاران را مشخص سازد. در اخلاق کاربردی سعی می شود که بر اساس آن مبانی نظری در خصوص مسائل اخلاقی که در هر کاربردی وجود دارد تجزیه و تحلیل صورت بگیرد، و به راهنمایی عملی برای انجام کار خوب یا درست، و ترک کار بد یا نادرست بیانجامد. اما اینگونه تجزیه و تحلیلها بررسی های تفصیلی هستند که از حوصله اغلب دست اندرکاران هر کاری بیرون است و مباحث و استدلالها برای نشان دادن یک وظیفه اخلاقی صرفاً در حیطه فعالیت عالمان اخلاق است که می توانند با تجزیه و تحلیل موقعیتهای مختلف وظایف اخلاقی را ارائه کنند. بدین جهت کلیه دست اندرکاران یک حرفه یا فعالیت کاربردی علاقمند هستند که پس از تمامی بررسیهای نظری در حیطه های گوناگون نتایج مشخص و تنظیم شده ای را داشته باشند که صرفاً دستور العمل اخلاقی را در شرایط گوناگون کار و برای هر دسته افراد درگیر در کار ارائه نماید. به مجموعه این دستورالعملهای اخلاقی، کدهای اخلاقی یا مراومه اخلاقی گفته می شود، که کمک می کند تا دست اندرکاران به وضوح وظایف اخلاقی خود را بدانند. در نتیجه در تنظیم مراومه های اخلاقی به علت اخلاقی بودن هر دستورالعملی پرداخته نمی شود و فقط به روشنی وظایف اخلاقی مشخص می گردد.

یکی از مهمترین این فعالیتهای کار در فضای مجازی است که متناسب با شرایط خاص خود، ما را با ملاحظات اخلاقی متفاوت مواجه کرده است؛ در نتیجه نیاز داریم تا معیارهایی برای خوب زیستن در فعالیتهایمان در فضای مجازی داشته باشیم. بدین منظور، در این نوشته در نظر است تا دستورالعمل های اخلاقی برای انواع فعالیت در فضای مجازی تنظیم شود و به عنوان معیاری برای تمامی فعالان این عرصه ارائه شود.

برای تهیه مراومه اخلاقی در فضای مجازی سعی شده است بسیاری از مراومه هایی که تا کنون در جهان در این زمینه نوشته و منتشر شده است جمع آوری و دسته بندی گردد. با بررسی این مراومه ها قالبهای آنها مورد بررسی قرار گرفته است و نهایتاً قالبی خاص متناسب با عرف مرام نامه ها طراحی گردیده است تا در این قالب مراومه اخلاقی فضای مجازی در کشور اسلامیمان تنظیم و تسبیق یابد. اگر چه بسیاری اصول اخلاقی عام در این مراومه ها مشترک است و یکسان، اما از آنجا که معیارهای اخلاقی می تواند متأثر از فرهنگهای مختلف باهم متفاوت باشند لذا محتوای این مراومه ها از لحاظ تناسبشان با فرهنگ ایرانی اسلامی مان ارزیابی شده اند و نکات اصلی که بر اساس فرهنگمان باید مورد توجه قرارگیرد استقصا شده است.

در این پژوهش، در نظر است که صرفاً دستورالعملهای اخلاقی در شرایط گوناگون فضای مجازی برای دست اندرکاران مختلف فضای مجازی ارائه شود. با اینکه این کدهای اخلاقی مبتنی بر مبانی نظری و بررسی ویژگیهای فضای مجازی و دستورالعمل کلی اخلاقی تنظیم و ارائه می شود، اما این مطالب اصلاً در مراومه ها ذکر نمی گردد، بلکه به برخی از آنها یا در پیوست ها و یا مقدمات بحث اشاره می گردد.

رویکرد اسلامی به اخلاق در فضای مجازی؛ تمایزها و روشها: علی رغم آنکه در نگرش شیعی به اخلاق، حسن و قبح عقلی ملاک

است ولی نگرش اخلاقی در تفکر اسلامی با اخلاق سکولار تفاوتهایی را در برخی امور دارد که آن را متمایز از اخلاق سکولار و مسیحی و اشعری (و اخباری) می کند. برای تدوین رویکرد اسلامی به اخلاق در فضای مجازی ملاحظات خاص و اساسی باید در نظر گرفته شود تا روح اسلامی آن حفظ گردد. این رویکرد، در جنبه بنیادی - محتوایی اش به حسن فاعلی فعل نیز توجه می نماید و در تفصیل (و نه اجمال) بر ناتوانی عقل در حصول به تمامی جنبه های اخلاقی اذعان می کند و در نتیجه خود را محتاج راهنمایی های وحی می داند. برای موارد جزئی تر نیز عقل بر اساس آموزه های وحیانی به اجتهاد می پردازد. تمامی این دستورالعمل ها نیز بر اساس ربوبیت الهی تبیین می گردد.

نگرش اسلامی به اخلاق، در مولفه معنوی‌اش جهت‌گیری اخلاق را صرفاً توجه به رفاه و آسایش مادی انسان نمی‌داند، بلکه هم رشد مادی و هم رشد معنوی انسان - که در قرب الهی متمثل است - دغدغه اصلی اوست و به هردو در یک نظام متعادل می‌نگرد. از جنبه حقوقی نیز شریعتی را بپا نموده است که حقوق تمامی موجودات را با استناد به باریتعالی می‌نگرد و مبنای مشروعیت فعالیت‌های اخلاقی نیز ولایت و ربوبیت الهی می‌داند. سلب این حقوق جز از مسیر اذن الهی میسر نیست. خداوند نیز برای انسان کرامتی را متذکر می‌گردد که در آن حیات و حرمت یک انسان همچون حیات و حرمت کل انسانها قلمداد می‌گردد. دستورالعمل‌های اخلاقی باید مبتنی بر حقوق الهی باشد. اسلام برای جاری ساختن اخلاق، صرفاً به توصیه‌های نصیحت‌گونه اکتفا نمی‌کند و نظامی جزایی برای تحقق حقوق انسانها و تخلیق آنها به اخلاق الهی در نظر گرفته است که در نظام جزایی اسلام که مهم‌ترین بخش آن نظام پاداش و کیفر اخروی است مورد توجه قرار می‌گیرد.

ویژگی‌ها و ملاحظات اخلاقی فضای مجازی: برای فضای مجازی معمولاً چند ویژگی را ذکر می‌کنند: (۱) قلمرو جهانی بسیار فراگیر، (۲) شرایط هویتی متمایز، (۳) قابلیت تکثیر (Johnson, 2009, 61-62)، (۴) سرعت فوق‌العاده، (۵) فراوانی حیرت‌انگیز اطلاعات و (۶) امکان تأثیرگذاری فوری و گسترده.

با توجه به ویژگی‌های ذکر شده، مناسبات اخلاقی در فضای مجازی خصوصاتی را می‌یابد که توجه به آنها ملاحظات خاصی را بوجود می‌آورد. مسائل اخلاقی پیش‌روی کاربران و بهره‌مندان از فناوری‌های ارتباطی، بسیار گسترده و بعضاً ناشناخته هستند. رایج‌ترین این مسائل را می‌توان به علت شرایط ویژه ذیل، متمایز از فضای فیزیکی دانست:

(۱) آمیخته بودن با ناشناختگی و گمنامی: یکی از قابلیت‌های مطرح برای تعامل در فضای مجازی این است که افراد می‌توانند هویت خود را نسبت به طرف دیگر تعامل، ناشناخته، گمنام یا با اسامی مستعار حفظ نمایند، آن‌چنان که هویت مجازی افراد لزوماً منطبق بر هویت واقعی آنان در جهان فیزیکی نیست و بدین طریق هویت واقعی ایشان آشکار نمی‌شود. این قابلیت می‌تواند در ارتباطات افراد در فضای مجازی موضوعات و مسائل اخلاقی متعددی را ایجاد کند. (ثقه الاسلامی، ۱۳۹۱، ص ۱۹۴-۱۸۷)

(۲) تنوع مسؤولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی: به‌طور کلی، انسان‌ها در برابر امکاناتی که از آن‌ها برخوردار هستند، مسؤولیت‌هایی داشته و بایستی پاسخ‌گوی بهره‌برداری شایسته از چنین امکاناتی باشند. فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی به منزله فراهم‌کننده امکاناتی گسترده نزد افراد، برای ذینفعان مرتبط با چنین فناوری‌هایی مسؤولیت‌پذیری‌های متعددی را ایجاد می‌کنند.

(۳) گستره حریم اطلاعاتی و حریم خصوصی: در جهان مادی معیارهایی فیزیکی برای تمایز بخشیدن میان حریم عمومی و حریم خصوصی افراد، کم و بیش، تعریف شده است. با ظهور و گسترش فناوری‌های ارتباطی، این معیارهای فیزیکی دچار کاستی‌ها و ناکارآمدی‌هایی در تعیین مصادیق حریم خصوصی در فضای مجازی می‌شوند. تعریف حریم خصوصی افراد در فضای مجازی و محترم شمردن آن از سوی دیگران از مهم‌ترین مسائل مطرح در این گستره است.

(۴) ابهام‌ها در دارایی اطلاعاتی و مالکیت معنوی: از آن‌جا که محتویات مجازی و الکترونیکی تفاوتی ماهوی با محتویات مادی دارند، به سادگی نمی‌توان قوانین متعارف مالکیت معنوی در فضای فیزیکی را بر محتویات مجازی حاکم نمود. از این رو با فرض این موضوع که «هر محتوای الکترونیکی در فضای مجازی تحت حمایت مالکیت معنوی است» بایستی به تعریف و تعیین مصادیق مربوطه پرداخته و به حق مالکیت مذکور احترام گذاشته شود.

(۵) دامنه جرائم در فضای مجازی: به‌خاطر تفاوت ماهوی میان فضای مادی و فضای مجازی، چپستی، چرایی و چگونگی جرائم در فضای مجازی متأثر از این تفاوت ماهوی می‌شود. از این رو تعریف و تعیین مصادیق مجرمانه در ارتباطات افراد در فضای مجازی و پیشگیری از آن‌ها برای ذینفعان مربوطه دامنه وسیع‌تری می‌یابد.

(۶) ویژگی امنیت اطلاعات و اطلاعات امن: در ارتباطات مبتنی بر فضای مجازی، یکی از مهم‌ترین نگرانی‌های کاربران، دسترسی و بهره‌برداری از اطلاعات امن و مطمئن و اعتماد به محتویات الکترونیکی اشاعه‌یافته در فضای مجازی است. برای تحقق این هدف، ذینفعان بایستی در تولید، انتقال و اشاعه محتویات الکترونیکی در فضای مجازی از حساسیت‌های مناسبی برخوردار باشند.

آن‌چنان که در توصیف هر یک از مسائل فوق اشاره شد، تعیین مصادیق غیراخلاقی در فضای مجازی و به دنبال آن تعیین گزاره‌های اخلاقی مناسب در برابر این مصادیق، اگر چه به‌طور کلی می‌تواند ذیل عنوان مسائل فوق قرار گیرد، اما در مورد هر یک از فناوری‌های ارتباطی مورد نظر، این مسائل می‌تواند به صورت خاص نیز مورد توجه و تحقیق قرار گیرد و در نتیجه مرانامه‌های خاصی برای فضای مجازی در نظر داشت.

ذینفعان فضای مجازی: رفتار اخلاقی در فضای مجازی متناسب با نقشی است که هر فرد می تواند در این فضا داشته باشد. بدین جهت با تفکیک ذینفعان فضای مجازی الزامات اخلاقی آنها را می توان مشخص نمود. گرچه ذینفعان بسیاری می توان برای فضای مجازی در نظر گرفت ولی در فضای مجازی بطور کلی ذینفعان مهم از قرار ذیل هستند:

- ۱- **سیاست گذاران:** افرادی که راهبردها و برنامه ریزی های کلان در طراحی یک فضای مجازی را تعیین می کنند و بر اساس سیاستهای تدوین شده توسط آنها سفارش طراحی یک فضای مجازی داده می شود و برای استفاده متقاضی تمامی مراحل اجرایی بالا آمدن یک فضا را معین می کنند و در نتیجه سرمایه گذاران برای آن پرداخت انجام می دهند. بدیهی است دولتها نیز می توانند برای تحقق وظایف خود از سیاست گذاران باشند.
- ۲- **طراحان یک فضای مجازی:** افرادی که به طراحی و پیاده سازی نرم افزاری و سخت افزاری فناوری های ارتباطی بر اساس سیاستهای سفارش شده اقدام می کنند.
- ۳- **مسئولان و مالکان یک فضای مجازی:** کسانی که مسئولیت یک فضای مجازی را در اینترنت به عهده دارند و از لحاظ حقوقی ، حقوق مادی و معنوی آن فضا به آنها تعلق دارد.
- ۴- **متصدیان:** افرادی که پس از پیاده سازی و نصب نرم افزارها و سخت افزارهای مذکور به منظور تسهیل در ارائه خدمات به کاربران به کار گرفته می شوند.
- ۵- **کاربران ارسال کننده و دریافت کننده اطلاعات:** برخی کاربران تنها دریافت کننده اطلاعات هستند و برخی گذشته از دریافت اطلاعات خود نیز ارسال کننده اطلاعات هستند. مهم ترین این نوع کاربران ، اعضای شبکه های اجتماعی هستند.
- ۶- **نظارت های دولتی:** دولت ها متناسب با مسئولیت اجتماعی خود درگیر برخی مسائل اخلاقی هستند. بدیهی است در این بخش صرفا نقش نظارتی دولت بر کارهای دولتی و خصوصی مد نظر است و الا دولتها می توانند نقش های دیگری همچون سیاست گذاران یا مسئولان فضای مجازی نیز داشته باشند.

دسته بندی ذینفعان به نوع دسته های فوق بصورت استقرائی است و مهمترین آنها ذکر شده است؛ و گرنه در فضای مجازی، دست اندرکاران دیگری نیز میتوان در نظر گرفت که استقصای آنها بدور از حوصله کاری اینچنینی است. گذشته از تفاوت وظایف اخلاقی برای دست اندرکاران مختلف فضای مجازی، نوع ارتباط ذینفعان نیز در نوع دستور اخلاقی می تواند موثر باشد. لذا هریک از وبلاگ، چت، سایت خبری، ایمیل، شبکه های اجتماعی، موتورهای جستجو، ارتباطات موبایلی، تبلیغات اینترنتی، سایتهای اطلاعاتی و غیره می تواند مرامنامه های مخصوص خود را داشته باشد که در این نوشتار این فعالیتها را در سه دسته بندی کلی تقسیم کرده ایم که به نحوی دربرگیرنده انواع فعالیتها می شود. این دسته بندی براساس نحوه تعاملهای افراد در فضای مجازی تقسیم شده است. لذا کلیه این فعالیتها را در سه دسته ذیل مورد توجه قرار خواهیم داد:

الف- مرامنامه اخلاقی برای فعالیتها یکی جنبه در فضای مجازی همچون سایتهای خبری، وبلاگها، موتورهای جستجو و سایتهای اطلاعاتیو برخی بازیهای رایانه ای.

ب- مرامنامه اخلاقی برای تعاملهای دوجانبه در فضای مجازی همچون ایمیل، چت و غیره.

ج- مرامنامه اخلاقی برای تعاملهای چندجانبه همچون شبکه های اجتماعی مثل وایبر، فیس بوک، واتز آپ، تلگرام، اینستاگرام و غیره.

اصول اساسی اخلاقی برای فضای مجازی: اصول اساسی اخلاق در فضای مجازی را می توان به موارد ذیل دسته بندی نمود:

- ۱- صداقت
- ۲- حفظ حریم خصوصی و امتناع از غیبت
- ۳- امنیت و ضرر نزدن مادی و معنوی به دیگران
- ۴- امانتداری و احترام به حقوق دیگران
- ۵- حفظ حریم هنجارهای عرفی و دینی
- ۶- نیت درست اخلاقی
- ۷- اصل سودرسانی و کمک به رشد و تعالی دیگران

- ۱- **صداقت:** هرگونه فعالیت در فضای مجازی از ناحیه طراحان و متصدیان و کاربران باید بگونه ای باشد که صداقت را مورد توجه قراردهد و از ارائه هرگونه ارائه اطلاعات خلاف واقع و فریب یا اطلاعاتی که موجب برداشت خلاف واقع می گردد جلوگیری شود.
- ۲- **حفظ حریم خصوصی و امتناع از غیبت:** هریک از دست اندکاران فضای مجازی دارای اطلاعات خصوصی هستند که بدون رضایت آگاهانه آنها نمی توان به آن دسترسی داشت و بطریق اولی نمی توان آن موارد خصوصی را انتقال و یا نشر داد. این به این معناست که کسی نمی تواند خود به حریم خصوصی دیگران وارد شود و بطریق اولی نمی تواند همانند فضای فیزیکی نسبت به نشر و بازگویی اطلاعات خصوصی دیگران بدون رضایت آنها، یا به عبارت دیگر غیبت -در اصطلاح سنت اسلامی- اقدام کند و در صورت وقوع باید رضایت فرد تامین گردد.
- ۳- **حفظ امنیت و عدم اضرار مادی و معنوی به غیر:** کلیه اقداماتی که در فضای مجازی انجام می شود نباید امنیت کاربران و متصدیان و طراحان را بصورت فردی و اجتماعی خدشه دار کند، مگر بر طبق قانون در مواردی که فعالیتی مجازی موجب ضرر معنایی به جامعه یا دیگران گردد. از فضای مجازی نمی توان برای ایجاد ضرر به دیگری چه به اموال، چه به آبرو، چه به روحیه معنوی او استفاده نمود.
- ۴- **امانتداری و احترام به حقوق دیگران:** در فضای مجازی هر فرد باید به حقوق دیگران احترام گذاشته و آن را خدشه دار نکند. لذا مالکیت معنوی باید محترم شمرده شود. بی توجهی به این امر در ادبیات دینی همان رعایت نکردن حق الناس است.
- ۵- **حفظ حریم هنجارهای اجتماعی و دینی:** هر جامعه ای متناسب با شرایط خود دارای هنجارها و ارزشهای فرهنگی است که فعالیتهای فضای مجازی نباید باعث خدشه دار شدن این هنجارها گردد (در صورتی که مغایر با دستورات دینی نباشد). همچنین حریم های دینی هر جامعه باید محترم شمرده شود و هرگونه رفتاری که این هنجارها را خدشه دار کند ممنوع است.
- ۶- **نیت درست اخلاقی:** دست اندکاران فضای مجازی انگیزه های متفاوتی برای فعالیتهای خود در فضای مجازی دارند که معمولاً نیت آنها از انجام فعالیت می گردد. این انگیزه ها و نیت ها نباید با اصول اخلاقی مغایر باشد. فعالیتی که با نیت خوب اخلاقی و معنوی انجام می شود شایسته تحسین است.
- ۷- **اصل سود رسانی و کمک به رشد و تعالی دیگران:** هدف اصلی استفاده از فضای مجازی باید از لحاظ اخلاقی ارزشمند باشد. از آنجا که در فضای مجازی تعامل کاربران اهمیت دارد لذا تعاملهای اخلاقی باید در جهت سودرسانی به دیگران و کمک به رشد و تعالی آنها باشد.

بخش اول:

مراومه اخلاقی برای دست اندر کاران فضای مجازی

۱- (برای فعالیتهای یک جانبه در فضای مجازی)

الف- سیاست گذاران:

سیاستگذاران فعالیتهای مختلف در فضای مجازی باید:

- ۱- به خاطر داشته باشند که به طور کلی پایبندی به اصول اخلاقی در فضای مجازی عمدتاً از همان اصول متعارف اخلاقی در زندگی واقعی پیروی می کند.
- ۲- عواقب سیاست های خود را مورد بررسی اخلاقی قرار دهند و در صورتی که احتمال بروز پیامدهای نادرست اخلاقی قابل توجه باشد در سیاستهای خود تجدید نظر کنند، تا آن سیاست ها باعث بروز مشکلاتی خواسته یا ناخواسته نگردد. سیاستگذاران باید نشان دهند که این بررسی ها را انجام داده اند.
- ۳- صادقانه و مسئولیت پذیرانه، نقاط ضعف و مخاطرات (ریسکهای) سیاستگذاری خود را اعلام نمایند. هر سیاستگذاری در فضای مجازی هرچقدر خوب هم باشد، بالاخره نواقصی دارد و از این حیث، احتمال رخداد برخی آفات در سیاستهایشان وجود دارد.
- ۴- در کلیه اقدامات خود صداقت را مد نظر داشته باشند و از اقدامهایی که باعث فریب طراحان و مالکان بعدی و کاربران فضای مجازی می گردد اجتناب کنند.
- ۵- بگونه ای باشد که حریم خصوصی کاربران را در نظر گرفته و از سیاستهایی که موجب خدشه دار شدن حریم خصوصی کاربران می گردد اجتناب کنند. بدیهی است در اینجا صرفاً به سیاستهایی اشاره می شود که آن سیاست ذاتاً باعث نقض حریم خصوصی می گردد نه استفاده نامناسب کاربران از آن.
- ۶- حقوق طراحان را در نظر گرفته و قبل از اقدام، در خصوص این حقوق با آنها به توافق برسند.
- ۷- سیاستهایی را دنبال کنند که امنیت افراد و جوامع را به خطر نینداخته و برای اضرار به غیر تنظیم نشده باشد.
- ۸- خط مشیی را دنبال کنند که به خدشه دار شدن هنجارهای فرهنگی و دینی جامعه منجر نشود.
- ۹- از انگیزه های غیر اخلاقی در اقداماتشان اجتناب کنند و نیت درست برای کارهای خود داشته باشند.
- ۱۰- در سیاستهای خود بگونه ای رفتار کنند که کاربران را نسبت به آسیبهای استفاده از فضای مجازی همچون اعتیاد به اینترنت، دو شخصیتی شدن، عدم تحرک لازم، تأثیرات نامناسب جسمی، آسیبهای اجتماعی مخصوصاً بر خانواده، جامعه گریزی، اضافه بار اطلاعاتی و اضطراب اطلاعاتی می گردد کاملاً آگاه ساخته و برای کاهش این آسیبها راه حلهایی ارائه نمایند.
- ۱۱- در سیاستهای خود رشد ارزشهای اخلاقی و معنوی افراد و جامعه را در نظر گرفته و برای آن سیاست گذاری کنند.
- ۱۲- رشد مادی و معنوی افراد و جوامع را در نظر بگیرند و از فضای مجازی برای رفع عقب ماندگی تاریخی برخی ملت ها مانند برخی از کشورهای آفریقائی استفاده کنند.
- ۱۳- با عالمان اخلاق و الاهیات و دیگر علوم انسانی در خصوص سیاست های پیشنهادی خود مشورت کنند.

ب- طراحان فضای مجازی:

طراحان فضای مجازی باید:

- ۱- به خاطر داشته باشند که به طور کلی، پایبندی به اصول اخلاقی در فضای مجازی عمدتاً از همان اصول متعارف اخلاقی در زندگی واقعی پیروی می کند.
- ۲- صداقت، امانتداری و احترام به هنجارهای عرفی مقبول دین و احترام به حدود دینی را در طراحی خود رعایت کنند.
- ۳- نسبت به کارفرمایان خود صداقت، امانتداری را رعایت کنند و هرگونه نقض در سیستم را به آنها اطلاع دهند.
- ۴- در حفظ امور محرمانه مربوط به مالکان سایتها نهایت دقت را به عمل آورند.
- ۵- تمام توان خویش را برای ارتقاء و برطرف نمودن مشکلات فنی سایت و نرم افزار آن جهت حفظ اطلاعات شخصی و حریم خصوصی کاربران بکار ببندند.
- ۶- بگونه ای طراحی سایت را انجام دهند که در صورتی که یک فضای مجازی همراه با تبلیغات کالاها و خدمات یا اطلاعات ناخواسته باشد، کاربران به این مساله واقف گردند و شایسته تر این که با تدابیر خاصی، کاربر قدرت انتخاب دریافت تبلیغ را داشته باشد.

- ۷- اگر در طراحی خویش با برخی از تنگناهای اخلاقی مواجه شوند با طراحی متفاوت آن راحل کنند.
- ۸- امنیت و آسایش خاطر کاربران را در طراحی خود بدقت مورد توجه قرار دهند.
- ۹- امنیت اخلاقی و معنوی کاربران را در طراحی های خود مورد توجه قرار دهند.
- ۱۰- با طراحی نرم افزارهای مختلف برای آموزش اقشار خاص مانند نابینایان یا ناشنویان و معلولان فکری و جسمی زمینه رشد مادی و معنوی آنان را فراهم کنند.
- ۱۱- برای رفع عقب ماندگی برخی کشورها و تسهیل دسترسی روان و ارزان آنها به امکانات فضای مجازی در مسیر عدالت اجتماعی گام بردارند.

طراحان فضای مجازی نباید:

- ۱- در طراحی خود از عناصر منافی عفت استفاده کنند.
- ۲- از سیاست های غیر اخلاقی مالکان سایتها تبعیت کنند.
- ۳- طراحی خود را بگونه ای انجام دهند که اطلاعات بدست آمده از کاربران بدون رضایت آگاهانه او بتواند در اختیار سایتها، اشخاص، ارگانها و سایر کاربران قرار گیرد.

ج- مالکان فضای مجازی:

مالکان فضای مجازی باید:

- ۱- به خاطر داشته باشند که به طور کلی پابندی به اصول اخلاقی در فضای مجازی عمدتاً از همان اصول متعارف اخلاقی در زندگی واقعی پیروی می کند.
- ۲- صداقت، امانتداری، حفظ حریم خصوصی دیگران، امنیت فکری و اقتصادی دیگران را در فضای خود رعایت نموده و از هرگونه کاری که به این امور خدشه وارد می کند و یا حقوق برخی افراد را نادیده می گیرد اجتناب کنند.
- ۳- نه تنها از توهین و افترا به غیر پرهیز کنند بلکه مانع هرگونه توهین و افترا از جانب کاربران شوند.
- ۴- تنظیمات مطمئنی را برای احراز هویت واقعی افراد فراهم کند.
- ۵- پروفایل های شخصی جعلی و حساب های کاربری نامعتبر را حذف کند.
- ۶- مسئولیت کلیه مطالبی که در آن قرار می دهند بپذیرند و در صورت ایجاد ضرر و زیان برای غیر، نسبت به برطرف کردن آن اقدام کنند.
- ۷- حقوق مالکیت فکری دیگران را رعایت کنند، و از باز نشر مطالب دیگران بدون ذکر منبع آن خودداری کنند. آنها نباید تحت هیچ شرایطی، اطلاعات محرمانه و شخصی کاربران اعم از ایمیل کاربران، رمز عبور و ... را در اختیار کاربران یا افراد حقیقی و حقوقی دیگر قرار دهد.
- ۸- از هرگونه تبعیض بی مورد نسبت به کاربران همچون نژاد، جنس، ملیت خودداری کنند.
- ۹- در اقدامات خود شفافیت لازم را داشته باشند و به اصل بی طرفی و انصاف پایبند باشند.
- ۱۰- رشد اخلاقی و معنوی کاربران را در اولویت قرار دهند .
- ۱۱- نسبت به هرگونه جرم، هرزه نگاری، و انجام امور خلاف اخلاق در سایتهاشان از جانب کاربران حساس بوده و از انتشار آن جلوگیری کنند.
- ۱۲- به هنجارهای عرفی مقبول دینی و حدود دینی احترام گذاشته، و از هرگونه تبلیغ علیه آنها جلوگیری نمایند.
- ۱۳- تدابیر خاصی را در احراز هویت واقعی افراد و شخصیت های معروف هنری، سیاسی، ورزشی و ... در نظر بگیرند.
- ۱۴- نسبت به شکایات کاربران و دولت ها از اخلاقیات کاربران امنیت و آسایش افراد در فضای مجازی و فیزیکی واکنش نشان داده و در محدوده اختیارات خود مورد پیگیری و اقدام قرار دهند.

مالکان فضای مجازی نباید:

- ۱- در فضای خود از تبلیغ هرگونه جرم، جنایت، هرزه نگاری، دزدی و انجام امور خلاف اخلاق استفاده کنند.
- ۲- نیت سوء از فعالیت خود داشته باشند بلکه بهتر آن است که نیت های پاک و خدایسندانه را در کارهای خود در نظر بگیرند.

د- کاربران:

کاربران فضای مجازی باید:

- ۱- به خاطر داشته باشند که به طور کلی پابندی به اصول اخلاقی در فضای مجازی، عمدتاً از همان اصول متعارف اخلاقی در زندگی واقعی پیروی می کند.

- ۲- صداقت، امانتداری، حفظ حریم خصوصی، امنیت مادی و معنوی سایر کاربران را در استفاده از فضای مجازی رعایت کنند.
- ۳- در حفظ اطلاعات شخصی و محرمانه خود و دوستانشان کمال دقت را داشته باشند و حتی المقدور از بکارگیری آن در فضای مجازی خودداری کنند و یا از تمامی امکاناتی که سایتها برای حفاظت از حریم خصوصی آنها طراحی کرده است استفاده ببرند.
- ۴- نسبت به آسیبهای استفاده از فضای مجازی همچون اعتیاد به اینترنت، دو شخصیتی شدن، عدم تحرک لازم، تاثیرات نامناسب جسمی، آسیبهای اجتماعی -مخصوصاً بر خانواده-، جامعه‌گریزی، اضافه بار اطلاعاتی و اضطراب اطلاعاتی می‌گردد کاملاً آگاه گردند و برای کاهش این آسیبها، راه‌حلهایی همچون رژیم رسانه‌ای را در برنامه کاری خود قرار دهند.
- ۵- به حقوق مادی و معنوی مسئولان آن فضای مجازی احترام گذاشته و باعث تضییع حق آنها نگردند.
- ۶- در مواردی که مسئولان سایتها لازم بدانند مشخصات کاربران برای استفاده از فضای مجازی، شفاف اعلام گردد، تنها در صورتی یک فرد می‌تواند از مشخصات غیر واقعی استفاده کند که به مالکان و سایر کاربران اعلام کند که این مشخصات واقعی نیست و از مشخصات مستعار استفاده کرده است. بدیهی است کلیه تکالیف اخلاقی برای این فرد نیز همانند دیگر افراد لازم‌الاتباع است.
- ۷- به حقوق مادی و معنوی دیگران در فضای مجازی احترام گذاشته و ضمن رعایت مالکیت‌های فکری موجب اضرار به غیر نشوند.
- ۸- به هنجارهای عرفی مقبول عقل و دین و حدود دینی جامعه، احترام گذاشته و از هرگونه هنجار شکنی و توهین به مقدسات جامعه به هر صورت (اعم از نوشته، عکس، فیلم و صوت) پرهیز کنند.
- ۹- اصول رازداری، شفافیت را در موارد لزوم رعایت کرده و از دامن زدن به هرگونه تصببات قومی، دینی، فرهنگی پرهیز نمایند.
- ۱۰- از استفاده از سایت‌هایی که دروغ، غیبت، تهمت، دزدی، خیانت در امانت، توهین به مقدسات جامعه، مطالب گمراه‌کننده دینی، استهزاء افراد یا اقوام، افشای رازهای مردم، متجاوزانه حریم خصوصی مردم را ترویج می‌کنند پرهیز کنند.
- ۱۱- از ایجاد پروفایل‌های شخصی و حساب‌های کاربری بنام اشخاص دیگر پرهیز کنند.
- ۱۲- برای هر گونه فعالیت در فضای مجازی با هویت واقعی خود اقدام کنند.
- ۱۳- از فضای مجازی برای رشد مادی و معنوی انسان‌ها استفاده کنند و از ارائه مشورت‌های درست به افراد نیازمند، دریغ نکنند.
- ۱۴- توجه به اصول انسانی، معنوی و اخلاقی مانند ظلم‌ستیزی و عدالت‌گستری را سرلوحه فعالیت‌های خویش در فضای مجازی قرار دهند.

کاربران فضای مجازی نباید:

- ۱- مطالبی را که از صحت آن مطمئن نیستند (مثل تجویزهای دارویی یا پزشکی یا اقدامات امنیتی ویا توصیه‌های دینی و رفتاری) و مرجعی رسمی آن را تایید نکرده است منتشر کنند.
- ۲- از فضای مجازی برای انجام امور خلاف اخلاق، جرم، جنایت، هرزه‌نگاری، دزدی، توهین و افترا و دروغ، غیبت و استهزاء استفاده کنند.
- ۳- از سایت‌هایی که در آنها عکس، فیلم یا نوشته‌هایی که منافی عفت و اشاعه فحشا و انحرافات جنسی است استفاده کنند و در صورت مواجهه با این سایتها هرگونه اقدامی را برای جلوگیری از نشر آنها بنمایند.
- ۴- از فضای مجازی برای ایجاد دشمنی و نزاع و بدبینی بین افراد و جوامع استفاده کنند. بلکه بهتر آن است که از فضای مجازی برای رشد محبت‌ها و صمیمیت‌ها و رفع کدورتها بهره ببرند.
- ۵- به هر طریقی برای دستیابی به اطلاعات خصوصی و محرمانه دیگران تلاش کنند.

۵- دولتها

دولتها باید:

- ۱- به‌خاطر داشته باشند که به‌طور کلی پابندی به اصول اخلاقی در فضای مجازی عمدتاً از همان اصول متعارف اخلاقی در زندگی واقعی پیروی می‌کند.
- ۲- نسبت به حفاظت اشخاص، متناسب با آسیب‌پذیری آنها اقدامات قانونی انجام دهند زیرا محتوای فضای مجازی می‌تواند افراد آسیب‌پذیر مخصوصاً کودکان را در معرض خطر قرار دهد.
- ۳- همانند وظیفه‌شان در فضای فیزیکی، نسبت به جلوگیری از هرگونه جرم، جنایت، قتل، اعمال منافی عفت، اشاعه فحشا، ترغیب به مواد مخدر، دزدی، تدلیس و کلاهبرداری در فضای مجازی، اقدامات قانونی لازم را انجام دهند و با متخلفان برخورد قانونی داشته باشند.
- ۴- در حفظ حریم خصوصی افراد و اطلاعات محرمانه آنها کوشش نمایند، و نمی‌توانند برای دسترسی به اطلاعات شخصی افراد، آنها را تحت فشار قرار دهند، مگر در شرایطی که ضروری عمده، فرد دیگر یا جامعه را به خطر بیندازد که صرفاً به حکم مراجع قضایی می‌توانند به این اطلاعات دسترسی پیدا کنند.
- ۵- حداکثر تلاش خود را بنمایند تا جریان آزاد اندیشه در فضای مجازی محقق شود.

- ۶- راهبردهای مناسبی برای ایجاد فضای مجازی سالم و امن بکار بندند و راهکارهایی برای استفاده سودمند از فضای مجازی و در جهت رشد اقتصادی، علمی، فرهنگی، دینی و اخلاقی جامعه محقق سازند.
- ۷- در جهت ارتقاء سواد دیجیتال جامعه تلاش کرده و برنامه های مدون و موثری برای این امر به اجرا بگذارند.
- ۸- نسبت به حفظ حقوق مادی و معنوی افراد، و امنیت و آسایش آنها در فضای مجازی برنامه داشته و برای رسیدگی به شکایات در این زمینه و احقاق حقوق افراد، راهکارهایی بیندیشند و اقدامات لازم را انجام دهند.
- ۹- از فضای مجازی در جهت حمایت از اقشار آسیب پذیر مانند افراد کم سواد، معلولان جسمی یا فکری بهترین استفاده را بکنند.
- ۱۰- توسعه خدمات الکترونیکی برای استفاده سهل و عادلانه شهروندان از خدمات دولتی را در اولویت قرار دهند.

دولتها نیاید:

- ۱- برای تفتیش عقاید افراد از حسابهای کاربری اشخاص حقیقی و حقوقی استفاده کنند و یا مالکان سایتها را تحت فشار قرار دهند.
- ۲- از فضای مجازی برای تحت فشار قراردادن مخالفان خود استفاده نمایند.

۲- مرامنامه اخلاقی خاص برای تعاملهای دو جانبه در فضای مجازی

(همچون ایمیل یا پست الکترونیکی)

پست الکترونیکی توانسته است خدمات بسیاری را برای کاربران خود ایجاد کند و به علت ویژگی های خاص خود با مسائل اخلاقی خاصی مواجه است که باید این دستورالعمل های اخلاقی مشخص گشته و مبنای فعالیت تمامی دست اندرکاران آن قرار گیرد. در پست الکترونیکی می توان دست اندرکاران اصلی را اینگونه دسته بندی کرد:

- ۱- صاحبان سرور های اصلی ایمیل که خدمات ایمیلی ارائه می دهند.
- ۲- کاربران ایمیل که با ثبت نام در آنها از خدمات مربوطه استفاده می کنند.
- ۳- دولتها و مراجع قضایی

صاحبان سرورهای اصلی ایمیل

در خصوص صاحبان سرور ها و ارائه دهندگان سرویسهای ایمیلی برخی اصول اخلاقی از همان اصول اخلاقی اصلی صاحبان فضای مجازی که درباره هر فضای مجازی گفته شد تبعیت می کند. اما غیر از موارد ذکر شده باید دستورات اخلاقی ذیل را نیز مورد توجه قرار داد:

صاحبان سرورهای اصلی ایمیل باید:

- ۱- از آنجا که با تبلیغات خود هزینه های ایمیل را بدست می آورند و از آن راه کسب درآمد می کنند، لذا کلیه انحراف استفاده از اطلاعات افراد در ایمیلها را صرفا برای امور تجاری، شفاف به اطلاع بهره بردار برسانند و فقط در محدوده ای که اجازه داده شده است از آدرس ایمیل و محتوای ایمیلهای کاربران استفاده کنند.
- ۲- به کرامت انسانی بهره برداران ایمیلها احترام گذاشته و در هر مورد با آنها با صداقت برخورد کنند.
- ۳- بی طرفی معقول و انصاف را در خصوص بهره برداران از ایمیلها رعایت نموده و اگر در محدوده خاصی سرویسها را ارائه می دهند در آن محدوده نباید از هیچگونه تبعیضی اعم از نژاد، قومیت، ملیت، جنسیت، دین... اعمال کنند و اگر در محدوده بین المللی خدمات ارائه می دهند این نوع تبعیضها را نباید اعمال کنند.
- ۴- از تبلیغات خود برای توهین به افراد و یا اقوام و یا مخدوش نمودن مقدسات آنها استفاده نمایند و از هرگونه تبلیغ برای امور خلاف اخلاق و عرف جوامع بپرهیزند.
- ۵- تمهیداتی بیندیشند تا برای شکایت هایی که از کسانی می شود که از ایمیلهای خود برای امور خلاف اخلاق استفاده می کنند برخورد های مرحله ای مناسب داشته؛ و در صورت تکرار، نهایتا حساب کاربری او را حذف نمایند.

صاحبان سرور ها نیاید:

- ۱- اطلاعات بهره برداران را بدون اجازه آنها از بین برده یا مخدوش نمایند و یا به نحوی به فریب آنها اقدام کنند.

کاربران ایمیلها

کاربران ایمیلها گذشته از دستورالعمل های اخلاقی که در خصوص کاربران فضای مجازی بطور عام گفته شد در خصوص ایمیلها باید موارد اخلاقی ذیل را نیز رعایت کنند:

کاربران ایمیل ها باید:

- ۱- به حریم خصوصی دیگر کاربران احترام گذاشته و از ارسال ایمیلهایی که کرامت انسانی و حقوق افراد را خدشه دار می کند پرهیز کند.
- ۲- در موارد ارسال ایمیلهای انبوه برای کاربران مختلف، این حق را برای دریافت کننده محفوظ داشته باشند که بتواند خود را به راحتی از لیست ارسالی ها خارج کند. لذا در این موارد باید در ایمیلهای ارسالی این حق دریافت کننده، به او یادآوری گردیده و امکان حذف اسم خود از لیست آدرس ایمیلهای فرستنده برای او به راحتی فراهم نمایند.
- ۳- اگر دریافت کننده ایمیلی علاقه به دریافت ایمیل از جانب شخص دیگر نداشته باشد، به او اعلام نمایند و فرستنده نباید برای او دیگر ایمیل ارسال کند.
- ۴- در ارسال ایمیل به این نکته توجه نمایند که چون برخی افراد مایل نیستند ایمیلهای ارسالی آنها بگونه ای برای دیگران فوروارد گردد که نام آنها در ایمیل فوروارد شده مشخص گردد لذا کلیه ایمیلهای یک فرد باید بگونه ای فوروارد گردد که نام آنها در آن ایمیل حذف شده باشد.
- ۵- توجه داشته باشند که چون کلیه مطالب ارسال شده همان احکام اخلاقی در سخن گفتن را دارند لذا کلیه احکام اخلاقی سخن گفتن همچون صداقت، پرهیز از غیبت و تهمت و افتراء، پرهیز از توهین و استهزاء، پرهیز از آزار دیگری، در خصوص آن نیز جاری است و در این موارد مصداق حق الناس جاری است و در صورت خلاف باید جبران گردد.
- ۶- از ارسال ویروسهای کامپیوتری از طریق ایمیلها به هر نحوی خودداری کنند.
- ۷- به قوانین جامعه خودشان احترام گذاشته و خلاف آن رفتار نمایند.

کاربران ایمیل ها نباید:

- ۱- با اسم شخص دیگری حساب کاربری باز کنند و به نام او ایمیل ارسال کنند و بگیرند.
- ۲- برای بدست آوردن گذرواژه های دیگری اقدام کنند و یا به نحوی به حساب کاربری او دسترسی پیدا کنند و در صورتی که بصورت اتفاقی، امکان دسترسی به محتوای ایمیلهای دیگران پیدا کردند، نباید هیچیک از ایمیلهای آن فرد را بخوانند و یا در این زمینه کنجکاوی کنند.
- ۳- با ارسال ایمیل، ایجاد دشمنی و نزاع بین افراد ایجاد کنند یا برخی را نسبت به برخی بدبین نمایند.
- ۴- از ایمیل برای انتقال مطالب محرمانه استفاده کنند.

دولتها

دولتها علاوه بر احکام اخلاقی که درباره فضای مجازی بطور عام گفته شد باید:

- ۱- حداکثر تلاش خود را بنمایند تا آزادی افراد در ارسال و دریافت ایمیل محترم شمرده شود.
- ۲- به این دلیل که محتوای ایمیلها می تواند افراد آسیب پذیر مخصوصا کودکان را در معرض خطر قرار دهد، نسبت به حفاظت اشخاص، متناسب با آسیب پذیری آنها، بدون ورود به حریم خصوصی کاربران ایمیلها، اقدامات قانونی انجام دهد.
- ۳- نسبت به استفاده از ایمیل برای انجام هرگونه جرم، جنایت، قتل، اعمال منافی عفت، اشاعه فحشا، ترغیب به مواد مخدر، دزدی، تدلیس و کلاهبرداری حساسیت داشته و در صورت شکایت صاحبان سرورها یا کاربران دیگر نسبت به تامین امنیت و سلامت تبادل اطلاعات راهکارهایی ببیند.
- ۴- در حفظ حریم خصوصی افراد و اطلاعات محرمانه آنها در ایمیل کوشش نمایند، و نمی توانند برای دسترسی به اطلاعات شخصی افراد آنها را تحت فشار قرار دهند؛ مگر در شرایطی که ضرری عمده، فرد دیگر یا جامعه را به خطر بیندازد که صرفا به حکم مراجع قضایی می توانند به این اطلاعات دسترسی پیدا کنند.
- ۵- نسبت به حفظ حقوق مادی و معنوی افراد و امنیت و آسایش آنها در تبادل ایمیلها برنامه داشته و برای رسیدگی به شکایات در این زمینه و احقاق حقوق افراد راهکارهایی ببیند و اقدامات لازم را انجام دهند.

دولتها نباید:

- ۱- با ارسال ایمیل، مخالفان خود را تحت فشار قرار دهند.
- ۲- برای تفتیش عقاید افراد، از حسابهای کاربری اشخاص حقیقی و حقوقی استفاده کنند و یا صاحبان سرورها را تحت فشار قرار دهند.

۳- مرامنامه اخلاقی خاص برای تعامل های چند گانه در فضای مجازی

(همانند شبکه های اجتماعی)

دست اندرکاران و ذینفعان: دست اندرکاران اصلی شبکه های اجتماعی را می توان به سه دسته عمده تقسیم کرد: (۱) صاحبان و تولیدکنندگان شبکه های اجتماعی، (۲) کاربران، (۳) دولتها

دستورالعمل های اخلاقی صاحبان و تولیدکنندگان شبکه های اجتماعی:

صاحبان و تولیدکنندگان شبکه های اجتماعی باید:

- ۱- به خاطر داشته باشند که به طور کلی پایداری به اصول اخلاقی در شبکه های اجتماعی، عمدتاً از همان اصول متعارف اخلاقی در زندگی واقعی پیروی می کند.
- ۲- به هر نحو ممکن از تولید، انتشار و باز نشر محتوای کاذب و خلاف واقع جلوگیری کنند.
- ۳- تمام توان خویش را برای ارتقا و برطرف نمودن مشکلات فنی سایت و نرم افزار جهت حفظ اطلاعات شخصی و حریم خصوصی کاربران بکار ببندند.
- ۴- نسبت به شکایات کاربران و دولت ها از اخلاص گران امنیت و آسایش افراد، در فضای شبکه های اجتماعی و جامعه، واکنش نشان داده و در محدوده اختیارات خود مورد پیگیری قرار دهند.
- ۵- تمام توان خویش را برای ارتقاء و برطرف نمودن مشکلات فنی سایت جهت فراهم کردن امنیت و آسایش کاربران بکار ببندند.
- ۶- تنظیمات مطمئنی را برای احراز هویت واقعی افراد فراهم کنند.
- ۷- پروفایل های شخصی جعلی و حساب های کاربری نامعتبر را حذف کند.
- ۸- تدابیر خاصی را در احراز هویت واقعی افراد و شخصیت های معروف هنری، سیاسی، ورزشی و ... در نظر بگیرند.
- ۹- در ارائه خدمات، به قوانین و توافقنامه های بین المللی مورد قبول اسلام درباره آزادی های مدنی و سیاسی متعهد باشند.
- ۱۰- در صورت تغییر مفاد توافق نامه صاحبان شبکه های اجتماعی با کاربران، بلافاصله به طور شفاف به آنها خبر دهند.
- ۱۱- در صورتی که کاربران، از شبکه اجتماعی، جهت کلاهبرداری، سرقت، قتل، تهمت و اشاعه فحشاء و ایجاد تفرقه و دشمنی استفاده می کنند، با آنها برخورد لازم را داشته و در موارد لزوم پروفایل شخصی و حساب کاربری افراد را حذف کند.

صاحبان و تولیدکنندگان شبکه های اجتماعی نباید:

- ۱- اطلاعات محرمانه و شخصی کاربران اعم از ایمیل کاربران، رمز عبور و ... را در اختیار کاربران یا افراد حقیقی و حقوقی دیگر قرار دهند.
- ۲- تحت هیچ شرایطی از اطلاعات شخصی و محرمانه کاربران برای مقاصد خود، با فعالیت هایی مانند داده کاوی، پایش پیام خصوصی، ذخیره سازی نانوشته ها، استفاه کنند.
- ۳- به عنوان یک منبع اطلاعاتی برای کشف جرم، مکان یابی، رد یا تأیید ادعاها و همچنین افشای اطلاعات شخصی و محرمانه با دولت ها و مقامات محلی همکاری کنند؛ مگر با نظارت مرجع نظارتی و در موارد خاص و تعریف شده.
- ۴- در ارائه خدمات به کاربران، میان ادیان، قومیت ها، دولت ها و گروه های مختلف تبعیض قایل شوند.

کاربران:

کاربران شبکه های اجتماعی باید:

- ۱- به خاطر داشته باشند که به طور کلی پایداری به اصول اخلاقی در شبکه های اجتماعی، عمدتاً از همان اصول متعارف اخلاقی در زندگی واقعی پیروی می کند.
- ۲- به خاطر داشته باشند که محیط اینترنت دارای حافظه بلند مدت است و صرفاً حذف اطلاعات از روی پروفایلشان لزوماً به معنای معدوم شدن اطلاعات شخصی آنان نیست، از این رو به هنگام ارسال اطلاعات شخصی به این موضوع توجه کافی داشته باشند.

- ۳- از همه تنظیماتی که شبکه های اجتماعی برای حفاظت از اطلاعات شخصی و محرمانه در اختیارشان قرار می‌دهد، استفاده کنند. (مانند: Privacy Check-up)
- ۴- افرادی که امنیت و آسایش آنها را به هم می‌زنند، بلاک کنند.
- ۵- با بکار بستن اصول تنظیمات امنیتی شبکه های اجتماعی، امنیت و آسایش خود و دیگر کاربران را فراهم کنند.
- ۶- در تولید، انتشار و بازنشر محتوا، از قانون کپی‌رایت (حقوق مالکیت فکری) تبعیت کنند.
- ۷- در قبال آسیب‌های بوجود آمده از تولید، انتشار و بازنشر محتوا مسئولانه برخورد کنند.
- ۸- در بیان مطالب و نظرات خویش، پیرامون محتوای دیگر کاربران، با احترام برخورد کرده و از اهانت به دیگران پرهیز کنند.
- ۹- از محتوای مطالب بازنشری آگاهی کامل داشته باشند.
- ۱۰- اطلاعات واقعی خویش (اعم از اسم، ایمیل، سال تولد، نام کشور و ...) را جهت ایجاد حساب کاربری و ورود به شبکه های اجتماعی وارد کنند. آنها باید از انتخاب هرگونه هویت مستعار یا جعلی برای خود دوری کنند.
- ۱۱- از تعامل با کاربرانی که هویت واقعی خود را بروز نمی‌دهند، اجتناب کنند.
- ۱۲- از ایجاد پروفایل‌های شخصی و حساب‌های کاربری برای اشخاص دیگر پرهیز کنند.
- ۱۳- برای هر گونه فعالیت اقتصادی و تجاری در شبکه های اجتماعی با هویت واقعی خود اقدام کنند.
- ۱۴- از تولید، انتشار و بازنشر هر محتوایی (اعم از متن، فیلم، صوت و عکس) علیه مقدسات ادیان بخصوص ادیان ابراهیمی اجتناب کنند.
- ۱۵- از تولید، انتشار و بازنشر و استفاده از هر محتوایی (اعم از متن، فیلم، صوت و عکس) که مُنافی عفت و اخلاق عمومی باشد مانند اشاعه فحشا و انحرافات جنسی دوری کنند.
- ۱۶- در تولید، انتشار و بازنشر مطالب و نظرات خویش، صادقانه، مُستند، محترمانه، آگاهانه و مسئولانه اقدام کنند.

کاربران شبکه های اجتماعی نباید:

- ۱- حتی الامکان اطلاعات شخصی و محرمانه و عکس ها و فیلمهای خصوصی خود را بر روی شبکه های اجتماعی قرار دهند.
- ۲- اطلاعات شخصی و محرمانه دوستان (Friends) خود یا دیگر اعضای شبکه های اجتماعی را افشا کنند.
- ۳- نباید اطلاعات شخصی و محرمانه افراد حقیقی یا حقوقی خارج از شبکه های اجتماعی را در شبکه های اجتماعی منتشر کنند.
- ۴- به هر طریقی برای دسترسی به اطلاعات محرمانه و شخصی دیگر کاربران تلاش کنند.
- ۵- از هیچ قابلیت در شبکه های اجتماعی مانند: درخواست دوستی، ارسال پیام خصوصی، پوک کردن، لایک زدن و ... برای کاربران دیگر مزاحمت ایجاد کنند.
- ۶- محتوایی (اعم از متن، فیلم، صوت و عکس) را جهت تهدید یا ارباب کاربران دیگر و یا افرادی که خارج از شبکه های اجتماعی هستند، منتشر کنند.
- ۷- به انتشار، توزیع، معامله و در دسترس قرار دادن داده‌ها یا نرم‌افزارهایی بپردازند که صرفاً برای برهم زدن امنیت و آسایش کاربران اینترنتی و بویژه شبکه های اجتماعی بکار می‌روند.
- ۸- به تولید، انتشار و بازنشر محتوای کاذب و خلاف واقع و همچنین شایعات اقدام کنند.
- ۹- از فضای شبکه های اجتماعی برای راه‌اندازی اعمال مجرمانه مانند کلاهبرداری، سرقت، قتل و ... در جامعه استفاده کنند.

دولتها:

احکام اخلاقی شبکه های اجتماعی برای دولتها همان احکام عام اخلاقی فضای مجازی است.